

Book Review
Нови заглавия

ТЕМАТИЗАЦИИТЕ НА ДРУГОСТТА В БИОГРАФИЧНИЯ ПРОЕКТ – ОТ СРЕЩИТЕ В ЕЖЕДНЕВИЕТО ДО СЪЛЪСЪКА СЪС СМЪРТТА

Градев, Д., Маринов, А., Карабельова, С. и др. (2015). *Другите в биографията на личността*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2015, ISBN: 9789540740324, с. 256.

Гергана Попова

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Като че ли една от централните теми на миналия век и началото на този е проблемът за другия. Разработван в областта на философията, политологията, културологията, той се превръща в основа за осмислянето на важни екзистенциални, политически и социокултурни проблеми на модерния живот. Закономерно мотивът за другия в различните си измерения попада и във фокуса на съвременната социална психология. „Другите“, поместени в нейното изследователско поле, са социалната среда, микрообществото, където се ражда и формира индивидът, където изгражда представите за себе си и света. В този смисъл, „значимите други“ са родителите, учителите, приятелите, колегите, но срещата с другостта има и още една страна. Тя може да бъде разбрана като среща с непознатото, с Бога и смъртта – среща, която, на свой ред, поставя множество задачи пред психологията. На всички тези аспекти на присъствието на „другите“ и „другостта“ в личностната биография е посветена колективната монография „Другите в биографията на личността“, издадена под редакцията на Дончо Градев и обхващаща анализите на Дончо Градев, Александър Маринов, Соня Карабельова, Клавдия Сапунджиева, Красимира Йонкова и Людмил Георгиев.

Теоретичният фундамент на книгата може да се търси в специфичния интерпретативен подход на Дончо Градев към биографията, разгърнат в първа глава, озаглавена „Личностната биография – индивидуалният досег до „голямото общество“. Този подход сменя перспективата на изследването на биографията от традиционното ѝ тълкуване, като низ от събития от живота на индивида от раждането до смъртта, към активното конструиране на биографичната история от самия индивид под формата на своеобразен житейски проект, който придава смисъл на неговото социално съществуване и позволява поместването му в историята на голямото общество (с. 15). В този смисъл, анализът на личностната биография не е просто запознаване с живота на значима личност, но представлява изходен пункт за разбиране на историята, нагласите и ценностите на обществото.

Конкретизация на описаната концептуална парадигма представя втора глава, в която Дончо Градев тематизира житейските разкази на „обикновени хора“, получени в резултат от теренно изследване на местата на всекидневието: паркове, квартални кафета, бирарии, чакални, опашки и други публични места в София и провинцията. Авторът извежда на преден план възможността през призмата на „разказите за себе си“ да се предложи нов ракурс за разкриване на важни проблеми, свързани с многостранното взаимодействие човек – общество.

От изследване на неписаните биографии на „обикновените хора“ трета глава прехожда към анализ на митологизирани биографии на елитите. Спирайки се подробно на биографичните повествования, посветени на Роналд Рейгън, Александър Маринов акцентира върху сериозните „пренареждания“ и дори фалшификации на факти и действия от живота на политика. Тези „пренареждания“ според Маринов не са изолиран случай, а представляват основен инструмент, чрез който елитите конструират селективни и митологизирани житейски разкази, чиито употреби допринасят за обслужването на определени властови интереси.

Четвърта глава с автор Соня Карабелъова се базира върху емпирично изследване на влиянието на „значимите други“ при избора на кариера. Карабелъова концептуализира кариерния избор като основен фактор за личностното развитие, за разгръщането на човешкия потенциал и до голяма степен за предопределяне на цялостния житейски път и постигането на усещането за щастие на индивида. С оглед на посочената значимост на кариерния избор авторката набляга не само върху необходимостта от подобни проучвания за диагностициране на кариерните предпочитания на младежите, но и върху извода за отговорността на родители, учители, възпитатели и консултанти при насочването на младите хора към подходяща кариерна област.

Пета глава е озаглавена „Фрагменти от биографията на постмодерния човек“. В нея Клавдия Сапунджиева първоначално прави обширен обзор на различни теории за постмодерната епоха и постмодерното общество. В този

очертан от нея контекст тя отчленява спецификите на постмодерното конструиране на индивидуалния жизнен разказ: фрагментарността, деконструкцията на Аза, пребиваването във виртуалното пространство, свободния избор на разнообразни „лица“ и роли. Наред с това авторката се спира върху мястото на другия в процеса на това сложно моделиране на биографичния проект: както върху „отговорностяването“ и „живота за другия“ в термините на Бауман, така и върху мисията на образованието, семейството, на психологическата помощ и помагащите професии в постмодерната ситуация.

Последните две глави са посветени не толкова на „значимите други“, колкото на „значимото друго“ на смъртта. „Живеенето в епизоди на критични събития“ на Красимира Йорданова разглежда себепознанието и диалога със себе си в кризисни и гранични ситуации – при терминална болест, при загуба на близък, в обсебеността и страха от смъртта. И ако нейният текст е организиран предимно около индивидуалните екзистенциални състояния в моменти на голяма скръб, то последната глава с автор Людмил Георгиев анализира колективните западни, мюсюлмански, азиатски и африкански представи за смисъла на индивидуалното съществуване и смъртта. Анализа си Георгиев провежда чрез разработен от него подход, дефиниран като „критическа психология“. Този подход дава възможност за отказ от концепта за един обобщен човешки индивид, абстрахиран въз основа на западните научни и философски търсения и екстраполиран в изследванията на предположената като „универсална“ психическа конституция на човека. В противовес на подобни постулати на традиционната психология Георгиев си поставя за цел да изследва срещата със смъртта чрез рефлексивното търсене на взаимното съотнасяне между личностните и индивидуални регулатори на психично мислене и поведение.

Колективният характер на монографията е в основата на нейната пълнота, изчерпателност, дълбочина. Калейдоскопичният поглед върху присъствието на другия в биографичния проект позволява оглеждането на изследователския обект в различни ракурси и перспективи, без празни места и необговорени теми. Не на последно място, това прави книгата значимо четиво за образованата аудитория не само на психолози, но и на политолози, социолози, философи.

THE OTHERS IN THE BIOGRAPHY OF PERSONALITY

✉ **Dr. Gergana Popova, Assist. Prof.**
South-West University “Neofit Rilski”
66, Ivan Mihailov Str.
2700 Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: gerp@abv.bg